

OKTATÁSHOZ VALÓ EGYENLŐ ESÉLYŰ HOZZÁFÉRÉS

Kozup Sándor¹

Cite: Kozup Sándor (2026). Oktatáshoz való egyenlő hozzáférés. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris folyóirat [Special Treatment Interdisciplinary Journal]*, 12(2), 73–86.
Idézés: DOI <https://doi.org/10.18458/KB.2026.2.73>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

EP / EE: Ethics Permission / Etikai engedély: KB/2026/0029

Reviewers: *Public Reviewers / Nyilvános Lektorok:*

- Lektorok:**
1. Nagy Éva Annamária (dr., jur.), Debreceni Egyetem (Magyarország)
  2. Simó Ferenc (jur., PhD), (Magyarország)

Anonymous reviewers / Anonim lektorok:

3. Anonymous reviewer (PhD) / Anonim lektor (PhD)
4. Anonymous reviewer (PhD) / Anonim lektor (PhD)

Absztrakt

A tanulmány a fogyatékos személyek, kiemelten az SNI tanulók oktatási és közszolgáltatási hozzáféréseit elemzi Magyarországon az emberi jogi generációk fejlődéstörténetéből kiindulva. Áttekinti a legfrissebb jogi kereteket (Nkt., Fotv., TÉK) és az Országos Fogyatékosügyi Program irányait. A szerző bemutatja, hogyan vezetett az út a szabadságjogoktól a szociális biztonságon át a komplex gyógypedagógiai ellátáshoz hangsúlyozva a szemléletváltás szerepét a teljes körű inklúzióban.

Kulcsszavak: tárgyi jogforrások, gyógypedagógia, esélyegyenlőség

Diszciplina: jogtudomány, neveléstudomány,

Abstract

This study analyzes access to education and public services for persons with disabilities in Hungary, with a particular focus on students with special educational needs (SEN), within the framework of the historical evolution of human rights generations. It provides a comprehensive review of the latest legal frameworks—including the Act on National Public Education (Nkt.), the Act on the Rights of Persons with Disabilities (Fotv.), and the Decree on Settlement Planning and Building Requirements (TÉK)—as well as the strategic directions of the National Disability Program (2026–2036). The author illustrates the progression from basic civil liberties and social security toward complex special education service delivery, emphasizing the critical role of the paradigm shift in achieving full-scale inclusion.

Keywords: sources of law, special education, equal opportunity

Disciplines: legal science, educational science,

¹ Kozup Sándor (dr. jur.), főigazgató, Csillagfürt EGYMI, Ózd (Magyarország). E-mail: kozups@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0009-0004-2866-6135>

Magyarország területén jelenleg összesen közel 1,6 millió fő tanuló rendelkezik tanulói jogvisztonnal a köznevelési intézményekben. Ennek a tetemes populációnak az 5,4%-a – ami közel 87.000 fő – integráltan oktatott és 1,7%-a – ami több mint 27.000 fő – szegregáltan oktatott sajátos nevelési ígé-nyű. (Oktatási Hivatal, KIR Statisztika, 2026) Ez az adat a tanulók egyéni adottságaihoz mérten elég heterogén, hiszen a különböző érzékszervi- (látás, hallás), beszéd-, mozgásszervi-, értelmi- (enyhe, közép súlyos, súlyos), halmozottan fogyatékos vagy autista tanulók mellett az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők is beletartoznak ezekbe a csoportba.

A fogyatékoság problémája minden bizonnyal egyidős magával az emberrel, végigkíséri annak evolúciós folyamatát. A régi időkben a sérülten született vagy fogyatékosá lett emberek általában viszonylag korán meghaltak. George Morris Piersol közismert fordulata szerint a modern medicina évet adott az élet számára, most nagy és közös felelősség életet adni az évek számára. (Ez természetesen nemcsak az idősekre, hanem legalábbis azonos súllyal a nagyszámú fogyatékos személyre is vonatkozik). Annál inkább, mivel a modern kor igen változatos módokon termeli a fogyatékoságot. A nagyipari munka, a zsúfolt, veszélyes tömegközlekedés, az egészségtelen életmód, a nem megfelelő és túlzott gyógyszerfogyasztás, a hatalmas mennyiségű káros kémiai anyag bevitel a szervezetbe, a felfokozott stresszhatások, az erősen szennyezett környezet csak néhány a jellemző és roppant veszélyes, fogyatékoságot előidéző tényezők közül (Kálmán, 2002).

A fogyatékosügy társadalmi kérdés, a társadalmunkban megjelenő olyan probléma, melynek megoldásában elengedhetetlen szerepe van az államnak. Igaz, hogy ennek a problémakörnek csak egy szelete jogi természetű, hiszen a jogi szabályozás nemcsak magára az állami szervezetrendszerre, hanem minden jogalkalmazóra tartalmaz szabályozást. Ilyen szempontból azt is mondhatjuk,

hogy a jog hatása tovább gyűrűzik, egészen az egyén szintjéig. Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Bíró is, aki leírta, hogy „A fogyatékosok jogait is lehetséges állami magatartás-szabályozással, valamint az állami szervezetek következetes jogalkalmazásával eredményesen befolyásolni” (Bíró, 2004, 372.). A tanulmány megpróbálja bemutatni, hogy ez az állami befolyás vajon milyen mélységű és határfokú a fogyatékos személyekre vonatkoztatva. Másodsorban érzékeltetni szeretné a tanulmány, hogy milyen köznevelési szolgáltatásokat biztosít a gyógypedagógia ellátórendszere.

Emberi jogi generációk

Az emberi jogok csoportosításának egyik lehetősége a keletkezéstörténeten alapuló osztályozás, amely szerint az embert megillető jogok különböző generációkhoz tartoznak.

Az első generációs jogokat szabadságjogoknak is nevezik, mivel az ember számára azt biztosítják, hogy életük, tevékenységeik és társadalmi helyzetük zavartalan legyen és ezt a szabadságukat az állam beavatkozása csak kivételesen és indokolt esetben korlátozhatja.

A második generációs jogok körébe elsősorban a gazdasági, szociális és kulturális jogokat sorolják. Ezek sokkal többfélék, mint az első generációs jogok. E jogok alanya általában az egyén, ugyanakkor kötelezettje nem csak az állam lehet, hanem egyes jogoknál magánintézmények is.

A harmadik generációs jogok jellemzően a nemzetközi közösség szolidaritására építve, a globális problémák megoldására kívánnak választ adni. A harmadik nemzedékhez tartozó emberi jogok döntő többsége nem valósítható meg egyetlen államon belül, hanem hatékony nemzetközi együttműködést igényel(nek)nek. A harmadik generációs jogok két csoportba oszthatók. Egyrészt a fejlődő világbeli nemzeti erőik követeléseit és a hatalom globális újraelosztásának igényét megjelenítő jogok, másrészt

az államok eredménytelensége miatt megfogalmazott jogok (Halmai, 2008, 81-87.).

Napjainkban már megjelennek a „negyedik generációs jogok” is, amelyek a XXI. századi modernizáció és globalizáció körében jelentkező problémákra reagálnak. Bíró ide sorolja a környezetvédelem, az adatvédelem, a fogyasztóvédelem, a migráció, a gyermeki jogok, a betegjogok, a fogyatékosok jogainak problémakörét (Bíró, 2004, 376-377).

A fogyatékosok jogai és szabályozásának generációi

A fogyatékosügyi kérdést lehetetlen csak állami, vagy csak társadalmi eszközökkel megoldani, ezért a harmadik generációs jogok az állami szervekre együttműködési kötelezettséget és a probléma megoldására irányuló társadalmi összefogás koordinálását írják elő, még hozzá az ezekhez a feladatokhoz szükséges költségvetési források biztosításával.

Az alapjogok első generációjának megjelenése óta napjainkra megfigyelhető egy hangsúlyeltolódás, miszerint az abszolút szerkezetű alanyi jogokról a konkrét tevékenységre helyeződnek át a hangsúlyok. Ezt alátámasztják a fogyatékosok jogai szabályozásának generációi. A jogok megfogalmazásán, a jogszabályi hierarchia csúcsától kiindulva, a különböző jogszabályokba foglalásán hazánk már túl van. Ez alapján az alábbi analógiát állítja fel Bíró (2004) az emberi jogok négy generációja és a fogyatékosok jogainak fejlődése között:

- A szabadságjogoknak megfelelő szintű fogyatékos jogok törvénybe foglalása megtörtént.
- A gazdasági, szociális és kulturális jogok fogyatékos vetületében történő kialakítása megkezdődött, de sok-sok fékkel.
- A részvételi jogokat illetően a folyamat elején tartunk.
- A társadalmi együttműködés szervezésének feladatait az állam megkezdte (Bíró, 2004, 377-378).

Jogegyenlőség

Formális jogegyenlőség

Az emberi-állampolgári jogcsoportok közös jellemzője, hogy feltételezi az állampolgárok egyenjogúságát. Az egyenjogúság azt jelenti, hogy társadalomban egyrészt jogegyenlőség, másrészt törvény előtti egyenlőség érvényesül. Míg a törvény előtti egyenlőség tartalma az, hogy a jogalkalmazásban és az igazságszolgáltatásban a hatóságok, bíróságok előtt mindenki egyenlő, (Bíró, 2004, 379) addig a jogegyenlőségről (equality in rights) akkor beszélünk, ha a cél, mindenki számára, ugyanazon jogok egyenlő mértékű biztosítása.

A gyógypedagógiai feladatellátás során elengedhetetlen a jogforrási hierarchia ismerete, amely biztosítja, hogy a pedagógusok tisztán lássák az Alaptörvényből, a nemzetközi egyezményekből és a hazai ágazati törvényekből fakadó kötelezettségeiket (Kozup, 2026).

Magyarországon jogegyenlőség van, ami azt jelenti, hogy „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” (Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés)

A hátrányos megkülönböztetés tilalma kapcsán azt is tudni kell, hogy az Alaptörvény és az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv. – a jogok egyenlőségének elve alapján – nem minden megkülönböztetést, csak az emberi méltóságok megkülönböztetését tiltja (megjegyzés: A méltósághoz való jog az emberi méltósághoz és az emberi egyenlőséghez való jogot jelenti. Ez a különbség a jogi személyek egyenlőségéhez képest, hiszen analóg többalanyú jogok mindig képezhetők. Kifejezetten emberi méltósága viszont egy szervezetnek sincs.)

A személyek nemének, fogyatékoságának, születési helyzetének szempontjait - köznapi megfogalmazásban minden olyan körülményt, amelynek természetű kialakulásáról az ember nem tehet – az emberi és állampolgári jogok körében az Alaptörvény védelembe veszi. Ezen, védeni kívánt körülményeket pontosítja és egészíti ki az Ebktv. 8. §-a.

Tényleges jogegyenlőség

Az Alaptörvény és az Ebktv. által leírt és megkövetelt jogegyenlőség a mindennapi jogalkalmazás során és jogérvényesülés során gyakran sérül. Ez nem pusztán a jogsértő emberi magatartás eredménye, hanem sokszor azoknak az objektív körülményeknek és viszonyoknak is, amelyek között az absztrakt jogi szabálynak érvényesülnie kellene.

A formális és a tényleges jogegyenlőség közötti rés abból következik, hogy a jogi szabály absztrakt és normatív, az esetek viszont konkrétak és egyediek (Bíró, 2004, 380.). Ezek alapján fogalmilag lehetetlen, hogy a jogalkotó olyan gondos és a jövőre nézve is mindent látó legyen, hogy az emberi és állampolgári jogok érvényesülésének minden élethelyzetre és viszonyrendszerre igaz követelményeit le tudja írni. Azon az állásponton vagyok, hogy a jogegyenlőségnek van a formális szintje mellett egy tényleges szintje, tényleges állapota is, melyet Bíró is leír: „A jogegyenlőségnek van tehát egy a formális megközelítése mellett egy tényleges szintje, tényleges állapota is. A jogegyenlőség formális szintje a hatályos jogszabályok normaszövegének megfelelése, míg a tényleges jogegyenlőséget a jogérvényesülés folyamataiban a reális, gyakorlati pozitív eredmény jelenti.”

Az előző gondolatok alapján megállapítható, hogy a jogegyenlőségnek két szintje van. A tényleges jogegyenlőségre tipikus példa a választójogi törvény mozgóurna-tétele (Ve. 184.§), amely szerint a választási szervnek ténylegesen is meg kell valósítania a mozgásfogyatékos vagy mozgáské-

telen választópolgár formálisan egyenlő választójogának érvényesülését azzal, hogy házhoz viszik szavazólapot és a mozgóurnát.

A formális jogegyenlőségről akkor van szó, amikor a törvény egyenlő jogokat biztosít, mégis ezek gyakorlása valamilyen akadályba ütközik. Például ami jelenleg is több problémát okoz, hogy a közintézmények nincsenek akadálymentesítve.

Fogyatékos személyeket megillető jogok

A fogyatékos jelöli meg azt a tulajdonságot vagy tulajdonságcsoporthoz, ami alapján a kliens ellátást igényel. A fogalom jelentése és terjedelme nagyon változó tartalommal bír. A fogalom értelmezése függ például az egyén fizikai és társadalmi környezetétől, attól, hogy az adott társadalomban, hogyan gondolkoznak a fogyatékosokról, kit tekintenek fogyatékos személynek. A fogyatékos fogalom vonatkozhat egy tulajdonságterületre, egy területen belül egy vagy több tulajdonságra, de vonatkozhat több területre és több területen több különböző tulajdonságra is (Illyés, 2000, 17-38.).

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról az 1998. évi XXVI. törvény (továbbiakban: Fotv.) rendelkezik.

A törvény már címében is azt az elvi megfontolást tükrözi, hogy az egyenjogúság viszonyai között a fogyatékos személyek nem rendelkeznek a jogérvényesítés eszközeivel és feltételeivel, ezért hátrányos megkülönböztetésük tilalmán túlmutatva esélyegyenlőségüket kell biztosítani (Sári és Somydy, 2008, 338.). A törvény célja a fogyatékos személyek jogainak, a jogok érvényesítési eszközeinek meghatározása, továbbá a fogyatékos személyek számára nyújtandó komplex rehabilitáció szabályozása, és mindezek eredményeként a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének, önálló életvitelének és a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása (Fotv. 1.§). Ennek lényege, hogy a fogyatékos személy ne passzív alanya legyen az állam által nyújtott ellátásoknak, hanem aktív, önellátásra,

mélyebb társadalmi integrálódásra törekedjen annak segítségével. Azonosulva Fonyó véleményével, elmondható „a törvény messze túlmutat a mai társadalmi attitűdön, az évtizedek, évszázadok során kialakult és megcsontosodott sztereotípiákon. Azon, hogy a fogyatékos személyek problémái kezelésének megszokott módjai helyett személyre szabott programokat, új megoldásokat biztosít” (Fonyó, 2000, 119.). A törvény abból indul ki, hogy az állam a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működéséről. A fogyatékos személyek az őket - mindenki mással egyenlően – megillető jogaikkal állapotukból fakadóan kevésbé tudnak élni, ezért indokolt, hogy minden lehetséges módon előnyben részesüljenek (Fotv. 3.§).

A törvény értelmező rendelkezései között is első helyen a fogyatékos személy definícióját olvashatjuk. Miszerint: „fogyatékos személy: az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.” (Fotv 4.§ a) pont). A Fotv. II. fejezete taxatív felsorolja a fogyatékos személyt megillető jogokat:

- *Környezet:* az akadálymentes (adaptált), érzékelhető és biztonságos épített környezet. A fogyatékos személyek társadalomban történő esélyegyenlősítése szempontjából az egyik létfonosságú jog. „Adaptált környezet az, ahol a különböző fogyatékossgal élő emberek könnyen, biztonságosan, önállóan, szabadon mozoghatnak.” (Fonyó, 2000, 121.). Amennyiben a fogyatékos személy mozgásszabadsága nem ütközik korlátokba, azaz ő önállóan, szabadon tud mozogni, akkor természetesen önállósága növekszik, ezzel együtt kevesebb segítséget, szol-

gáltatást kell igénybe vennie. Ezért fontos, hogy az épített környezetnél az akadálymentesség alapvető szempontjai érvényesüljenek: 1) hely a vízszintes közlekedéshez; 2) bejáratok megfelelő szélessége, magassága, könnyű nyitása, zárása; 3) a függőleges közlekedést segítő eszközök (lift, személyemelő, rámpa) stb.

- *Kommunikáció:* a közérdekű információkhoz való hozzáférés: a törvényben a kommunikáció terén megfogalmazott jogok elsősorban a kommunikációban gátolt fogyatékos személyek szempontjából fogalmazódik meg. A fogyatékos személy az állapota miatt nehezebben jut információkhoz vagy a mások számára hozzáférhető, értelmezhető információk számára nehezítettek. Ezért deklarálja a törvény az információhoz való hozzájutás biztosítását, mert ennek hányában jogaiban lesz korlátozott a fogyatékos személy. A mindennapi információhoz való hozzájutást segíti például a fénycsengő, a feliratozott televíziós műsor, jeltolmács, braille-írás a gyógyszeres dobozon stb.
- *Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés:* ennél a jognál fontos kiemelni, hogy a Fotv. 28 éves korszaka alatt többször módosították az eredeti 2010. december 31-ei megvalósítási határidőt. A jelenleg hatályos jogszabályban pedig már nem is találunk rá határidőt csak annyit, hogy megteremtését az EU-s projektek támogatják.
- *Közlekedés:* közlekedési eszközök biztonságos igénybevétele. A közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevétele. Az új létesítményeket már az akadálymentesség követelményrendszerének megfelelően kell tervezni és kivitelezni. A közlekedésben jelentősen akadályozott fogyatékos személyek részére szállítás végző hálózat működtetését kell biztosítani például támogató

szolgálat segítségével. A mozgásában fogyatékos személyek számára biztosított parkolóhelyek szerepe azért kiemelkedő jelentőségű, mert amennyiben saját vagy más által biztosított gépjárművel közlekedik, a parkoló léte teszi hozzáférhetővé számára a többi szolgáltatást.

- *Támogató szolgálat, ill. segédeszköz:* a fogyatékos személy részére fogyatékosága által indokolt szükségleteinek megfelelően kell biztosítani. Fontossága, hogy ha a fogyatékos személy nem jut hozzá a szükséges segédeszközökhöz, támogató szolgálathoz, úgy jogait nem tudja gyakorolni, azaz jogfosztottá válik. Sarkítva fogalmazva a mindennapi élete válik lehetetlenné, elviselhetetlenné, mindemellett emberi méltósága sérül. A támogató szolgálat mindig személyes segítséget jelent pl.: jeltolmács, házi segítségnyújtás, utaztatás stb.

Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés

A Fotv. 2007. évi módosítása igen lényeges szemléletbeli változást hozott. Az azt megelőzően előírt, alapvetően a középületekre értelmezhető és elsősorban a mozgássérült személyek szükségleteit szem előtt tartó akadálymentesítési kötelezettséget felváltotta a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésének kötelezettsége. Így, a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést (Fotv. 7/A.§ (1) bekezdés).

A Fotv. értelmező rendelkezései között adja meg az egyenlő esélyű hozzáférés fogalmát a jogalkotó: „a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető; to-

vábbá az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók; az információ egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.” (Fotv. 4.§ h) pontjai)

Ha a fenti definíciót közelebbről szemügyre vesszük, akkor először is a közszolgáltatás és a középület fogalma közötti lényeges eltérést kell világosan látnunk. A közszolgáltatás az esetek túlnyomó többségében feltételezi a középületet is (ahol tehát a közszolgáltatást nyújtják), de annál tágabb, több jellemzővel bíró fogalom. A közszolgáltatás ugyanis információkból áll és az emberek közötti kommunikációt is szükségessé teszi. Így tehát ha a közszolgáltatást kell egyenlő eséllyel hozzáférhetővé tenni, akkor az magában foglalja az adaptált környezetet is, az infokommunikációs lehetőségeket is. Ebből persze az is következik, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésének feladata nem teljesíthető kizárólag az építésmérnök, a rehabilitációs környezettervező szakemberek bevonásával. Szükség van más szakmák képviselőire is.

A definíció másik lényeges eleme, hogy a fogyatékos embereket nem kezeli azonos szükségletű, homogén csoportként. Fontos ugyanis, hogy más és más szempontból akadályozott az ember a közszolgáltatások igénybevétele során, ha mozgássérült, ha siket vagy nagyothalló, ha vak vagy gyengénlátó, ha értelmi fogyatékos vagy autista vagy más nehézséggel küzd. Így pl. a siket ember esetében a közszolgáltatás nyújtása során a hallható információkat kell más érzékszervek számára érzékelhetővé tenni. A nagyothalló ember számára

olyan megoldást kell keresni, ami a számukra hallható információkat felerősíti pl. indukciós hurok beépítése az épületbe.

A definíció harmadik lényeges eleme a „kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető” jelzők értelmezése. A lépcsőt a gyengénlátó ember akkor érzékeli jól, ha az első és az utolsó lépcsőfokot kontrasztos színnel megkülönböztetjük a többitől. A törvényes kötelezettség tehát az, hogy a közszolgáltatást, annak az épületből, az információkból és a kommunikációból álló elemeit a fogyatékos emberek eltérő szükségletei alapján különböző megoldásokkal hozzáférhető tegyék a tulajdonosok vagy működtetők.

A Fotv. 2007. évi, majd az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet módosításáról szóló 182/2008. (VII. 14.) Korm. rendelet (továbbiakban: OTÉK) 2008. évi és 2012. évi módosításával az épített környezet akadálymentesítésének jogi szabályozása jelentősen megváltozott, kiegyensúlyozottabbá vált. Melyet a jelenleg hatályos településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról szóló 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet (továbbiakban: TÉK) is tartalmaz.

A két jogszabály összhangba került: immár a Fotv. tartalmazza a fogyatékosággal, akadálymentességgel kapcsolatos, korábban az OTÉK-ban rögzített fogalom meghatározásokat, mint a közszolgáltatást: „ – minden közhatalmi tevékenység – ideértve a hatósági, kormányzati és minden egyéb közigazgatási, valamint igazságszolgáltatási tevékenységet –, továbbá az Országgyűlés, az Országgyűlésnek beszámolással tartozó szervek, az Alkotmánybíróság, az alapvető jogok biztosa, az ügyészség, valamint a honvédelmi és rendvédelmi szervek által hatáskörük gyakorlása során kifejtett tevékenység;

- az állam által fenntartott intézmény által nyújtott közszolgálati médiaszolgáltatás, továbbá oktatási, közművelődési, közgyűjteményi, kulturális, tudományos, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, egészségügyi, sport-, ifjúsági,

foglalkoztatási, közlekedési szolgáltatás, ellátás, illetve tevékenység,

- a helyi és nemzetiségi önkormányzat hatásköre gyakorlása során kifejtett minden tevékenység – ideértve különösen a hatósági és egyéb közigazgatási tevékenységet –, valamint a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a nem állami, helyi önkormányzati vagy nemzetiségi önkormányzati fenntartó és az egyházi jogi személy által fenntartott, közfinanszírozásban részesülő intézmény által nyújtott szolgáltatás, ellátás, tevékenység,
- minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység, továbbá
- minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható” (Fotv. 4.§ f) pontjai).

Az esélyegyenlőség biztosításának célterületei

A Fotv. III. fejezete rögzíti az esélyegyenlősítés célterületeit:

Egészségügy: amelynek keretében biztosítani kell a fogyatékos személy állapotának javításához, az állapotromlásának megelőzéséhez szükséges rendszeres és hatékony egészségügyi ellátást. Az általános szabályozáson túl e területen szükség van többletfeltételek biztosítására annak érdekében, hogy az Alaptörvény XX. cikkében megfogalmazott testi, lelki egészség és az egészségügyi ellátás megillesse a fogyatékos személyt is. Törekedni kell arra, hogy az ellátás segítse elő a fogyatékos személy rehabilitációját, társadalmi beilleszkedését, valamint, hogy ne erősítse betegségtudatát.

Oktatás, képzés: melynek keretében a fogyatékos személynek állapotának megfelelően és életkorától függetlenül joga van a megfelelő fejlesztésre és gondozásra. Ennek a területnek célja, hogy a fogyatékos személy jogai kiteljesedjenek. Maga az okta-

tás, képzés a rehabilitációs folyamat fontos, meghatározó eleme. /bővebben később/

Foglalkoztatás: Az Alaptörvény XII. cikke rögzíti a munkához való jogot. A fogyatékos személyek esetében ezt a jogot lehetőség szerint integrált (nem elkülönített) ennek hiányában védett foglalkoztatásra vonatkozó joggal kell kiegészíteni. A fogyatékos személyt foglalkoztató munkáltató köteles a munkavégzéshez szükséges adaptált környezetet, munkaeszközt, berendezést biztosítani a fogyatékos személy igényeihez igazítva. A költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető. Ezzel biztosítható, hogy a fogyatékos személy foglalkoztatása, munkaerő-piaci rehabilitációja valóban megtörténjen, sikeres legyen.

Lakóhely, közösségbe való befogadás, önálló életvitel: amelynek keretében a fogyatékos személynek joga van a fogyatékoságának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához. A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltására európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztési programok nyújtanak támogatást. A kiváltást a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény 19. cikkében meghatározottak figyelembevételével kell végrehajtani.

Kultúra, sport: amelynek keretében a fogyatékos személy számára lehetővé kell tenni a művelődési, kulturális, sport- és más közösségi célú létesítmények látogatását, illetve ezen intézmények használatát hozzáférhetővé kell tenni. A fogyatékos személyek szabadidő - és tömegsportját a Magyar Olimpiai Bizottság támogatja, a fogyatékos személyek verseny - és élsportjának támogatása a központi költségvetésből történik (Fotv. III. fejezet).

Oktatás, képzés

Fogyatékosokat megillető köznevelés

Az Országos Fogyatékosügyi Programról (továbbiakban: OFP) szóló 72/2025.(XII.10.) OGY

határozat helyzetértékeléséből kiderül, hogy A népszámlálási adatok alapján a 15 évnél idősebb fogyatékosággal élő személyek 33%-ának a 8 évfolyamos általános iskola a legmagasabb iskolai végzettsége, szakmával 21%-uk, érettségivel 23%-uk, míg felsőfokú végzettséggel 12%-uk rendelkezik. A tendencia a 2011-es adatokhoz képest viszonyítva alapvetően javuló, de még mindig elmarad a teljes népességre vetített értéktől, ezért továbbra is kiemelt prioritásként szükséges kezelni a fogyatékos személyek képzettségi szintjének közelítését a társadalom egészére jellemző mutatókhoz.

A fogyatékos személyek útja a számukra megélhetést biztosító végzettség megszerzéséig – állapottukból fakadóan – többnyire lényegesen több erőfeszítést igényel, mint ép társaiké. Ezért fontos, hogy a fenti célokat támogató szakpolitikák a korai intervenció, nevelés, oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás egyes szakaszait összefüggő folyamatként, komplexen kezeljék, és ennek megfelelően, összehangoltan tervezzék a szükséges fejlesztéseket.

Ez megjelenik alapelvként a nemzeti köznevelésről szóló 2011.évi CXCV. tv, (továbbiakban: Nkt.) 3. § (6) bekezdésében is: „A köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.”

Az Nkt. értelmező rendelkezései között, pontosabban a 4.§ 13. pontjában kerül meghatározásra a kiemelt figyelmet igénylő tanulók három csoportja. A különleges bánásmódot igénylő tanulók; a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos (továbbiakban: HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (továbbiakban: HHH) és a tartós gyógykezelés alatt álló gyermek, tanuló; csoportja. Az első csoport további három

alcsoporthoz tartozók: sajátos nevelési igényű tanulók (továbbiakban: SNI), beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló (továbbiakban: BTMN) és a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló csoportjára.

Ezen csoportok közül az Nkt. 4.§ 25. pontjában adja meg a jogalkotó az SNI tanulók fogalmát: „az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd”

A hazánkban rendelkezésre álló köznevelési ellátórendszerért érdemes egy fogyatékos személy életkori szakaszaira bontva bemutatni, hiszen ezzel teljes képet kaphatunk a fogyatékos személyeket megillető oktatási közszolgáltatásról.

Korai fejlesztés és gondozás

A korai fejlesztés és gondozás a kora gyermekkori intervenciók tevékenység egyik eleme. A kora gyermekkori intervenció a kisgyermek és családjuk számára nyújtott szolgáltatások összessége, mely a család kérésére, a gyermek életének meghatározott szakaszában valósul meg (jellemzően 0-6 éves korban). Magában foglal minden olyan beavatkozást, amelyre akkor kerül sor, amikor a gyermeknek speciális támogatásra van szüksége személyes fejlődésének biztosítása és elősegítése érdekében, a család kompetenciáinak megerősítésére, valamint a gyermek és családja társadalmi befogadásának előmozdítására (European Agency for Development in Special Needs Education, 2005, 2010).

A korai fejlesztés a hazai jogi és gyógypedagógiai terminológiában használatos kifejezés, míg a European Agency a kora gyermekkori intervenció (Early Childhood Intervention, ECI) fogalmát alkal-

mazza. A korai fejlesztés feladata a komplex kora-gyermekkori prevenció, tanácsadás és fejlesztés, az ellátásra való jogosultság megállapításának időpontjától kezdődően a gyermek fejlődésének elősegítése, a család kompetenciáinak erősítése, a gyermek és a család társadalmi inklúziójának támogatása érdekében.

0–3 éves kor: a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 4.§ 2.a pontja értelmében „A szakértői bizottság a három évnél fiatalabb gyermek esetében szakértői véleményét a gyermek külön vizsgálata nélkül, a neonatológia, csecsemő és gyermek fül-orr-gégegyógyászat, audiológia, szemész, ortopédia és traumatológia, gyermek- és ifjúságpszichiátria, fizikális medicina és rehabilitációs orvoslás, orvosi rehabilitáció csecsemő- és gyermekgyógyászat szakterületen, illetve gyermek-neurológia szakorvos által felállított diagnosztikai vélemény és terápiás javaslat alapján is elkészítheti.”

Ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó segíti a valamilyen hátránnyal, akadályozottsággal küzdő csecsemő mielőbbi szakszerű fejlesztését.

3–6 éves kor: Ha a gyermek harmadik életévét betöltötte, akkor vehet részt korai fejlesztésben és gondozásban, ha a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján nem kapcsolódhat be az óvodai nevelésbe. A korai fejlesztés és gondozás keretében a gyermek állapotának, szükségleteinek, valamint a család terhelhetőségének függvényében a fejlesztési feladatok végrehajtásának időkerete: 0–2 éves kor között legalább heti egy óra, 3–4 éves kor között legalább heti kétféle óra, 5–6 éves kor között legalább heti öt óra. Az időkeretet a fejlesztést ellátó szakember a szakértői bizottság írásbeli egyetértésével módosíthatja. A fejlesztés a gyermek állapota alapján egyéni, vagy csoportfoglalkozáson, illetve vegyesen – egyéni és csoportfoglalkozáson – is történhet. Ha a korai fejlesztés és gondozás igénybevétele a pedagógiai szakszolgálati intézményben nem oldható meg, a gyermek fejlesztésére otthoni ellátás keretében vagy a gyermek gondozását végző

intézményben kerül sor (Ped.sz.műk. R. 4.§ (4)-(8) bekezdés).

Óvodai nevelés –3-éves kor – tankötelezettség kezdete (főszabály szerint 6 éves kor)

Ha a szakértői bizottság vizsgálata alapján a gyermek alkalmas óvodai nevelésre, akkor az két óvodai ellátás forma közül fogja kijelölni a gyermek képességeinek megfelelő ellátást. Ez az Nkt. 4. § 14.a pont r) pontja szerint lehet: a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók óvodai nevelés (továbbiakban: integrált). Vagy lehet a rendelkezés s) pontja szerint: azoknak a sajátos nevelési igényű gyermekeknek, tanulóknak az óvodai nevelése, akik az e célra létrehozott gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézményben foglalkoztathatók (továbbiakban: szegregált).

Az Nkt. 15/A. § (1) bekezdése értelmében az integráltan oktatott SNI tanulók óvodai oktatásához az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat feladata az óvodás fogyatékosoknak megfelelő speciális szakképzéssel rendelkező szakember biztosítása, amennyiben az óvoda nem rendelkezik gyógypedagógus, konduktor szakképzettségű szakemberrel.

Bármelyik ellátási formát is jelöli ki a szakértői bizottság az SNI óvodás számára, az ellátó köznevelési intézménynek kötelezően kell alkalmaznia az Oktatási Hivatal weboldalán a 2020 NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók közül a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét (továbbiakban: SNI Irányelv).

Az SNI Irányelv taxatív rögzíti, milyen feltételeket kell biztosítani az SNI óvodás számára külön fogyatékosági típusonként.

- A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök el-

fogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;

- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem, vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával (Oktatási Hivatal, SNI Irányelvek, 2020).

Általános iskolai nevelés-oktatás – Tankötelezettség kezdete (főszabály szerint 6 éves kor) – 8. osztály

Az Nkt. 10.§ értelmében az általános iskolában nyolc évfolyamon országosan egységes követelmények szerint alapfokú nevelés-oktatás folyik. Ez a szabály vonatkozik a fogyatékos tanulók általános iskolai nevelésére-oktatására is.

Az Nkt. 45.§ (2) bekezdése előírja, hogy a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, legkésőbb az azt követő évben tankötelessé válik. Az a gyermek, akinek esetében azt a szakértői bizottság javasolja, további egy nevelési évig az óvodában részesül ellátásban, és ezt követően válik tankötelessé. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

Ha a szakértői bizottság vizsgálata alapján a gyermek iskolaérett, akkor az Nkt. értelmező rendelkezéseiben megfogalmazott két általános és egy speciális (lásd: fejlesztő nevelés-oktatás) iskolai ellátás forma közül fogja kijelölni a gyermek képességeinek megfelelő ellátást. A két általános iskolai ellátás, az óvodai ellátásnál már ismertettekhez hasonlóan történhet szegregált és integrált formában is.

Bármelyik ellátási formát is jelöli ki a szakértői bizottság az SNI tanulók számára, az ellátó köznevelési intézménynek kötelezően kell alkalmaznia az Nkt. 47.§ (4) bekezdésében rögzített feltételeket:

- a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához, a fejlesztő nevelés-oktatáshoz, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és egyéb segédlet,
- egyéni előrehaladású neveléshez és oktatáshoz, integrált óvodai neveléshez, iskolai nevelés-oktatáshoz, az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a foglalkozásokhoz speciális tanterv, tankönyv, valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök,
- a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása.

Továbbá itt alkalmazni kell az Oktatási Hivatal weboldalán a 2020 NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók közül a Sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai nevelésének irányelvét (Oktatási Hivatal, 2020).

Fejlesztő nevelés-oktatás – Tankötelezettség kezdete (főszabály szerint 6 éves kor) – tankötelezettség vége (főszabály szerint 16 éves kor)

A fejlesztő nevelés-oktatás az előző pontban ismertetett általános iskolai nevelés „speciális” ellátási formája. Az Nkt. 15.§ (2) bekezdése értelmében, ha az SNI gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdődően, hogy tankötelessé válik, fejlesztő nevelés-oktatásban vesz részt. Ebben az ellátási formában nincsnek osztályfokok, itt a tanulók nem kapnak érdemjegyeket és félévi vagy év végi osztályzatokat. Maga az ellátási rendszert azt hívta életre, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók se essenek el képzéshez való alapjoguktól, ami ebben a vonat-

kozásban egyénre szabott fejlesztést jelent. Az Nkt 45.§ (3) bekezdése értelmében az SNI tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt. Így, az SNI tanulók ellátása, az oktatási közszolgáltatáshoz való joga 23 éves koráig gyógypedagógusi, konduktív pedagógiai háttérrel biztosított.

Alaptörvényünk XI. cikke garantálja minden állampolgár számára a művelődéshez való jogot. Pontosabban az ingyenes és kötelező alapfokú oktatást és az ingyenes és mindenki számára (így a fogyatékos személyek számára is hozzáférhető) középfokú oktatást. A sajátos nevelési igényű tanulók a jelenlegi rendszer (Hatályos Szakképzés 4.0 Stratégia és Cselekvési Terv, 2019, 2023) szerint a középfokú oktatást a szakképző iskolában, a technikumban vagy a gimnáziumban vehetik igénybe, azonban az utóbbi két formát jellemzően csak azok a sajátos nevelési igényű tanulók választhatják, akiknek a képességei lehetővé teszik a tanulmányok sikeres befejezését. A szakképző iskola (szakképzés) egyik, kifejezetten a sajátos nevelési igényű tanulók számára szervezett formája a szakiskola (bővebben: Mező, 2022, 2023; Kozup, 2022; Rétháti és Rákó, 2022). Azok a tanulók, akiknek a képességei nem teszik lehetővé a szakiskolai elvárások teljesítését a középiskolai tanulmányaikat a készségfejlesztő (szak)iskolában folytathatják (megjegyzés: a készségfejlesztő iskola elnevezésben nincs benne a “szak” kifejezés, a kiegészítés használata csak az értelmezés megkönnyítése történik)

Szakiskola– Általános iskolai tanulmányok befejezése után – szakiskolai iskolai tanulmányok befejezéséig

Az Nkt. 13/A§ értelmében az SNI tanulók középfokú iskolai nevelés-oktatása céljából a szakiskola szegregált ellátási formában a sajátos nevelési igény jellegéhez igazodó közismereti oktatás

és az a szakképzési törvényről szóló 2019. évi LXXX.tv. (továbbiakban: Szt.) szerinti szakmai oktatás, illetve szakképesítésre felkészítő szakmai képzés folyik. A szakiskolai oktatás szakmai keret-terveit az Oktatási Hivatal weboldala tartalmazza fogyatékosági típusonként a 2020 NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozói között.

Készségfejlesztő iskola – Általános iskolai tanulmányok befejezése után – a készségfejlesztő (szak)iskolai tanulmányok befejezéséig

A készségfejlesztő iskola a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását, továbbá a szakképzésben részt venni nem tudó enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára nyújt a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismereteket. A készségfejlesztő iskolának négy évfolyama van, amelyből kettő közismereti képzést folytató évfolyam és kettő gyakorlati évfolyam (Nkt. 13/B §.).

A köznevelés a középszintű iskolák elvégzésével lezárul. Ezt követően lehetőség van a felsőoktatásba való bekapcsolódásra, abban az esetben, ha a tanulók kognitív képességei a felsőoktatási ismeretek elsajátítását lehetővé teszik, azonban a felsőoktatás már nem a köznevelés része. A fogyatékos fiatalok számára jelenleg nem pusztán a felsőoktatás rendszerébe való bekerülés, hanem az ottani kötelezettségek teljesítése is sok esetben jelentős többlet erőfeszítéseket igényel. A fogyatékos fiatalok felsőoktatásban való részvételének elősegítése érdekében komplex szolgáltatásokat kell kidolgozni és bevezetni. Ezek fő célja, hogy a felsőoktatásban tanuló fogyatékos fiatalok felkészülését, hozzáférhető tananyagokhoz való hozzájutását, valamint az oktatás minden formájához, továbbá az egyetemi élet részét képező programokhoz másokkal azonos alapon történő hozzáférést támogassák. A felsőoktatásba jelentkező fogyatékossgal élő tanulók

esélyeinek kiegyenlítésére szolgáló intézkedések jogszabályban, valamint az egyetemi tájékoztatókban, belső szabályzatokban való rögzítése támogatja a cél elérését. A felsőoktatási képzések tekintetében kiemelten fontos a fogyatékossgspecifikus ismeretek további erősítése a képzési programokban (kiemelten a képzők képzését, a humán erőforrás menedzser, orvos és egészségügyi, jogi képzést, valamint a mérnök, mérnök-informatikus képzést). (OFP III. 3.4. pont)

Érettségi után – diplomaszerezésig (főszabály szerint 12 félév)

A fogyatékos hallgatók definícióját összevetve az SNI tanulók definíciójával látható, hogy a fogyatékossg típusok közül egyedül az értelmi fogyatékos személyek köre kerül ki értelemszerűen a fogyatékos hallgatók populációjából (Fot. 108.§ 6. pontja). Egy személy – felsőoktatási szakképzésben, alapképzésben és mesterképzésben összesen – tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat magyar állami (rész)ösztöndíjas képzésben (a továbbiakban: támogatási idő). A támogatási idő legfeljebb tizennégy félév, ha a hallgató osztatlan képzésben vesz részt és a képzési követelmények szerint a képzési idő meghaladja a tíz félévet (Fot. 47.§ (1) bekezdés).

A fogyatékos hallgató meghatározott támogatási idejét a felsőoktatási intézmény legfeljebb négy félévvel megnövelheti. E kedvezmény több fokozat (oklevél) megszerzéséhez is igénybe vehető úgy, hogy az e bekezdésre tekintettel igénybe vett támogatási idő összesen a négy félévet nem haladhatja meg (Fot. 47.§ (4) bekezdés).

A fogyatékos hallgató részére biztosítani kell a fogyatékossgához igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani részére ahhoz, hogy teljesíteni tudja a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségeit. Indokolt esetben mentesíteni kell egyes tantárgyak, tantárgyrészek tanulása vagy a beszámolás kötelezettsége alól. Szükség esetén mentesíteni kell a nyelvvizsga vagy annak egy része,

illetve szintje alól. A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni a segédeszköz – így különösen írógép, számítógép – alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását. Ez a mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható és nem vezethet az oklevél által tanúsított szakképzettség megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez (Fot. 49.§ (8) bekezdés).

Összegzés

A tanulmányból megtudattuk, hogy Magyarország Alaptörvénye deklarálja az alapvető jogok megkülönböztetés nélküli biztosítását, külön kiemelve a fogyatékoság szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát. Az állam vállalja, hogy külön intézkedésekkel segíti az esélyegyenlőséget és védi a fogyatékosággal élőket. A közszolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében láthatjuk, hogy a jogszabályi keretek (Fotv., Ebktv.) a közszolgáltatást tágran értelmezik: ide tartozik minden közhatalmi tevékenység, közigazgatás, igazságszolgáltatás, valamint a lakosság alapvető szükségleteit kielégítő szolgáltatások (víz, gáz, közlekedés, posta). Az egyenlő esélyű hozzáférés nemcsak a fizikai akadálymentesítést (rampák, liftek), hanem az infokommunikációs hozzáférhetőséget is jelenti (jelnyelvi tolmácsolás, Braille-feliratok, akadálymentes weboldalak). A 2021-től hatályos stratégia kiemelten kezeli a kormányablakok és a digitális platformok (pl. Kréta, Neptun) akadálymentesítését.

Végül azt is megismerhettük, hogy az oktatásban a hozzáférés alapköve a különleges bánásmódhoz való jog. Korai fejlesztés esetében a 0–3 éves korosztály számára a pedagógiai szakszolgálatok biztosítják a komplex prevenciót. Köznevelés és szakképzés tekintetében az SNI tanulók számára biztosítani kell a sérülésspecifikus fejlesztést, a gyógypedagógus foglalkoztatását és a speciális taneszkö-

zöket. A szabályozás az inkluzív (együttnevelő) oktatást részesíti előnyben, de fenntartja a speciális intézményi (EGYMI) kereteket is a súlyosabb állapotú gyermekek számára. Felsőoktatásban a fogyatékos hallgatók számára az intézmények plusz támogatási időt (akár 4 félév), mentesítéseket és a vizsgák során alkalmazkodó feltételeket (pl. hosszabb felkészülési idő, segédeszközök) kötelesek biztosítani.

Összességében megállapítható, hogy a jogi alapok (CRPD, OFP 2026–2036, TÉK) kiválóak, a fejlődés kulcsa most már az ágazatközi koordináció hatékonyságában és a társadalmi attitűdök további formálásában rejlik.

Irodalom

- Bíró, E. (2004). A fogyatékoság jelensége a jogtudományban In Zászkaliczky P., & Verdes T. (szerk.), *Tágabb értelemben vett gyógypedagógia* (p 372.). ELTE, Budapest.
- European Agency for Development in Special Needs Education (2005). *Early childhood intervention: Analysis of situations in Europe – Key aspects and recommendations. European Agency for Development in Special Needs Education.* ([Link](#)) [2026.06.25]
- European Agency for Development in Special Needs Education (2010). *Early childhood intervention: Progress and developments 2005–2010. European Agency for Development in Special Needs Education.* ([Link](#)) [2026.06.25]
- Fonyó, I. (2000). Az 1998.évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról. In Illyés S (szerk.), *Gyógypedagógiai alap-ismertetek*. BGGYFK, Budapest.
- Gombkötő, A., Szauer, Cs., Páter, T., & Szentkatolnay, M. (2011). Hogyan biztosítsunk a különféle közszolgáltatásokhoz egyenlő esélyű hozzáférést mindenkinek? *Gyógypedagógiai Szemle*, 1. 57-67.
- Halmi, G., & Tóth, G. A. (2008). *Emberi jogok*. Osiris, Budapest.
- Hatályos Szakképzés 4.0. Stratégia és Cselekvési Terv. Magyarország Kormánya a 1168/2019. (III. 28). Korm. határozattal elfogadott Stratégia módosításával egyetért a 1499/2023. (XI.16) Korm. határozat alapján. ([Link](#)) [2026.06.25]

- Illyés, S. (2000). A magyar gyógypedagógia hagyományai és alapfogalmai. In Illyés S. (szerk.). *Gyógypedagógiai alapismeretek*. BGGYFK, Budapest.
- Kálmán, Zs., & Könczei, Gy. (2002). *A Taigesztől az esélyegyenlőségig*, Osiris, Budapest.
- Kozup, S. (2022). Enyhe értelmi fogyatékos tanulók szakiskolai oktatása. In Mező, K., & Mező, F. (szerk.). *VII. Különleges Bánásmód Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia Program- és absztraktkötet*. Debreceni Egyetem, Debrecen. 28-29.
- Kozup, S. (2026). Jogforrások a gyógypedagógia köréből. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris folyóirat [Special Treatment Interdisciplinary Journal]*, 12(1), 111–123. DOI <https://doi.org/10.18458/KB.2026.1.111>
- Mező, K. (2022). A pedagógusképzésben résztvevő hallgatók felkészítése a középiskolába járó sajátos nevelési igényű tanulók ellátására. Debrecen, Magyarország : Debreceni Egyetem.
- Mező, K. (2023). A gyógypedagógusok és a szociálpedagógusok helye és szerepe a szakiskolákban. In Rákó E. (szerk.), *Esélyek és lehetőségek a fogyatékosokkal élő emberek számára : tanulmányok a segítség, az oktatás, fejlesztés témaköréből* (pp. 137-161.) DE GYGYK, Hajdúböszörmény.
- Oktatási Hivatal (2026). KIR Statisztika 2026. ([Link](#)) [2026.06.25]
- Oktatási Hivatal (2020). SNI gyermekek óvodai nevelésének irányelvei Irányelvek és alpprogramok. In *2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók* ([Link](#)) [2026.06.25]
- Rétháti, C., & Rákó, E. (2022). Speciális feladatot ellátó szakiskolák dokumentumainak összehasonlító elemzése eltérő gazdasági státuszú régiókban. *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat*, 8(4), 19-31. DOI <https://doi.org/10.18458/KB.2022.4.19>
- Sári, J., Somody, B. (2008). *Alapjogok – Alkotmánytan II*. Osiris, Budapest.
- Törvények:
1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról (Fotv.)
2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (Ebkvtv.)
- 2011.évi CXC. Törvény a nemzeti köznevelésről (Nkt.)
2011. évi CCIV. Törvény a nemzeti felsőoktatásról (Fot.)
2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról (Ve.)
- 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról (TÉK)
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről (Ped.sz.műk. R.)
- Országos Fogyatékosügyi Programról szóló 72/2025.(XII.10.) OGY Határozat (OFP)